

FORSKNINGSRAPPORT VED HESNES MONTESSORISKOLE

Bidrag til Eilert Sundt-prisen 2015

16.03.2015

DROTTNINGBORG VGS

Fjellstad, Jørgen

Gamborg-Nielsen, Erik

Lønningen, Kjell Arne

Myhre, Leif Andreas

Teige, Fredrik

INNHold

INNHold	2
1 INNLEDENDE ORD	3
1.2 FORVENTNINGER	3
2 BAKGRUNN	4
3 MONTESSORISKOLENE	5
4 TEORI OG LITTERATUR	6
4.1 KJENTE TEORETIKERE	6
4.2 EMOSJONER	10
5 METODE	10
5.1 VALG AV METODE	10
5.2 METODE I PRAKSIS	12
6 ANALYSE AV RESULTATER	12
5.1 SOSIALISERINGEN I FRIMINUTTET	13
6.2 ELDREKULTUREN SOM PÅVIRKNINGSKRAFT	14
6.3 VERDIER SOM INTERNALISERES IGJENNOM PEDAGOGIKKEN	15
6.4 FORHOLD MELLOM LÆRER OG ELEV	15
7 AVSLUTTENDE ORD	16
8 REFERANSELISTE	16
9 VEDLEGG 1	18
9.1 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD	18
10 VEDLEGG 2	19
10.1 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD	19
11 VEDLEGG 3	21
11.1 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD	21
11.2 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD	21
12 VEDLEGG 4	22
12.1 INTERVJUET	22
13 VEDLEGG 5	23
14 VEDLEGG 6	25

1 INNLEDENDE ORD

«Life learning is about respecting the everyday experiences that enable children to understand and interact with the world and their culture» - Wendy Priesnitz

Barn er sosiale skapninger, som kan leke helt fra de står opp, til de legger seg, pluss litt til. Men hvordan sosialiseres de i friminuttet på skolen? Hvilken påvirkningskraft har ungdomskulturen? Hvilke verdier internaliseres gjennom pedagogikken? Og hvordan er forholdene mellom vakthavende lærer og eleven? Det er blant annet disse spørsmålene vi har lyst til å finne ut av gjennom vårt forskningsprosjekt.

I forskningsprosjekt vårt, tok vi for oss problemstillingen «Hvordan sosialiserer Ultimoklassen seg i friminuttene ved Hesnes Montessoriskole i Grimstad?» Grunnen til at vi valgte akkurat denne problemstillingen, var fordi at vi hadde lyst til å forske på blant annet atferd og sosialiseringen til barn som er i løsrivningsperioden. Ultimoklassen ved Montessori passet derfor perfekt for oss, siden det er både i nærområdet og den består av elever fra 5 og 6 klasse.

1.2 FORVENTNINGER

Vi visste ikke hvordan det ville være på skolen, men vi tenkte at miljøet ville være relativt likt den barneskolen vi selv gikk på da vi var små. Vi viste at det var en liten skole, og tenkte derfor at det ville gjøre det lettere for elevene på hele skolen å sosialisere seg med de andre medelevene. Denne hypotesen stemte riktignok, men i høyere grad enn vi hadde forventet. Første gang vi kom for å observere hadde akkurat snøen kommet, og over halvparten av elevene på skolen akte sammen i en liten bakke, selv om det var flere bakker de kunne ake i. Vi tenkte også at de ville være litt opptatt av hvem vi var, men de hadde det altfor travelt med å leke.

2 BAKGRUNN

Vi har forsket på elevenes aktivitet i friminuttene ved Montessoriskolen på Hesnes i Grimstad. Nærmere bestemt har vi forsket på elevene i Ultimoklassen. Ultimoklassen består av alle elevene i femte og sjette klasse. De har felles undervisning og friminutt, uten unntak. Skolen har to bygg: klasserommene og rektors kontor ligger i det ene bygget, mens lærerne har kontor i det andre. Utearealene er store, med ballbinge og skog i nærheten.

Montessori er en alternativ skole, en privatskole som satser på at barna skal lære mest mulig selvstendig. Den spesifikke skolen vi har forsket på, har klasser fra 1. til 7. klasse, der to og to trinn går sammen i en klasse. Vi har forsket på ultimoklassen, som er en klasse som er smeltet sammen av 5.- og 6.-trinnet.

3 MONTESSORISKOLENE

Maria Montessori så at barn hadde noe fantastisk i dem, noe så spesielt at det kunne være nøkkelen til å endre verden. Hun så at de var så naturlig god, og at hvis de fikk tid og rom til å utvikle seg fritt, følte de seg tilknyttet alt og naturlig brydde seg om hverandre og verden rundt dem. Jo mer Montessori jobbet med barna, desto mer overbevist ble hun om at de hadde presise indre retningslinjer og at voksnes arbeid ville kunne hjelpe dem til å bli alt de skulle være. Hun følte at det var den spirituelle naturen til barn som hadde blitt glemt og kastet bort, og at barn derfor kunne vise voksne måten å komme tilbake til en mer meningsfull og komplett måte å leve på.

Hovedforskjellen mellom montessoriskolene og andre skoler, er at Montessori er en privatskole som legger fokus på barnas verdier og at eleven selv skal søke kunnskap. Montessoriskolene legger til rette for eleven slik at de får arbeide ut i fra sitt eget individuelle behov. Skoledagene består ikke av skoletimer, men av arbeidsøkter, der eleven selv kan bestemme når de vil jobbe, og ta pauser når de selv ønsker. Eleven velger også selv hva de skal arbeidet med, slik at de får den kunnskapen de trenger, og skal ha.

Skolehverdagen er ikke delt inn i timer eller fag. Montessori mener at kosmisk utdanning skulle være «pensum» i montessoriskolen. Alt i kosmos henger sammen. Universet er ikke delt inn i fag, alt som er rundt oss lever i et gjensidig avhengighetsforhold. Montessori mener at vi måtte presentere eleven for helheten, siden helheten inspirerer. Når eleven har blitt presentert for helheten, vil detaljene bli «points of interest.» Med andre ord helheten inspirerer eleven til å studere detaljene som igjen fører til en større forståelse for helheten og sammenhenger.

Derimot legger vanlige skoler opp til den «generelle eleven», som må lære på samme nivå som alle de andre elevene for å lykkes. Montessori mener at offentlige skoler legger press på eleven til å lære alt sammen, uavhengig av hvor stor kapasitet eleven selv har til å lære de forskjellige fagene. Montessori mener at læring burde skje spontant, og ut fra elevens indre ønske. Om eleven ikke viser interesse for å lære å lese, så presser man ikke eleven til å lære det.

4 TEORI OG LITTERATUR

I dette kapitlet skal vi ta for oss teorien og litteraturen som bakgrunn og grunnmur for forskingsprosjektet. Innledningsvis velger vi å ta for oss noen viktige grunnbegreper.

Sosialisering er en prosess der nye medlemmer i et sosialt system føres inn i rollene, og lærer de grunnleggende pliktene og rettighetene som medlem av systemet.

En rolle er det settet av forventninger, og normer som blir rettet mot personer i bestemte posisjoner i en bestemt sosial sammenheng. Normer er de grunnleggende pliktene som skal følges i et sosialt system. Å Internalisere er å gjøre normer til sine egne. Primærsosialisering er kunnskapen og forståelsen du får og internaliserer i oppveksten, ofte i familien. Et sosialt system er et sett av roller som står i et gjensidig definert forhold til hverandre. En sosialiseringsarena er et område/nettverk knyttet til sosialisering. Eksempler på dette er skolen, hjemmet og aktiviteter.

Skolen fungerer som et sett av roller som står i gjensidig definert forhold til hverandre. Her går sosialiseringen ut på å føre de rekrutterte medlemmene inn i nye roller.

Sekundærsosialiseringen er kunnskapen og forståelsen du får, og internaliserer gjennom livet på ulike sosialiseringsarenaer. Kunnskapen og forståelsen fra primærsosialiseringen er sentralt for at eleven kan internalisere normene for de ulike rollene av det sosiale systemet som vi finner i sekundærsosialiseringen.

4.1 KJENTE TEORETIKERE

Franskmannen **August Comte** (1789-1857) så at naturvitenskapene gjorde nye og viktige oppdagelser som fikk store konsekvenser, og ville derfor bruke naturvitenskapelige metoder for å studere samfunnet. Han var spesielt interessert i hva som holdt samfunnet sammen, og hva som førte til endring.

Han kalte sin nye vitenskap for sosiologi, det vil si læren om samfunnet. Comte var derfor kalt sosiologiens far. (Egil Andersen, Rune Henningsen & Karl-Eirik Kval, 2007, s.17)

Måten Comte er viktig for prosjektet gjelder vår store bruk av induktiv metode. I epistemologien er både Comte og Maria Montessori til felles at de begge er innenfor positivismen. Montessoripedagogikken bærer preg av denne epistemologien der den naturvitenskapelige måten blir brukt til å se på samfunnet, igjennom sansene. Da vi observerte var vi opptatt av det samme som Comte, nemlig hva som holdt samfunnet sammen, og hva som førte til endring.

Max Weber(1864-1920) Max Weber var en antipositivist, han mente at sosiologien måtte bruke andre metoder enn naturvitenskapen. For Weber var samfunnet bygd opp av individer som gjør meningsfulle handlinger. For å forstå sosiale fenomener må man ifølge Weber alltid forstå hva individene selv legger i handlingen. Dette mente han måtte være grunnleggende for sosiologien og var et viktig skille fra naturvitenskapene: fysikere trenger ikke å forklare hva en planet legger i sine handlinger for forklare dens bane rundt Sola, mens en sosiolog må altså forholde seg til sitt studieobjekts meninger. Sosiologien handlet altså om å forstå, fortolke og forklare handlinger, og å forklare konsekvensene.

Weber skilte mellom *faktisk meninger, gjennomsnittlig mening og idealtypisk mening*. (Webers sosiologi, 2015)

Max Weber er relevant med tanke på han hadde mye klok å si om forskningsmetode. Hans metodebruk står i samsvar med fremgangsmåten vår, og retningen hans i epistemologien er viktig for forskningsprosjektet. Han har mye tanker om hermeneutisk-fenomenologisk tankegang, som har fokus på forståelse og tolkning. Denne fremgangsmåten er roten til analysen vår.

Sigmund Freud(1856-1939) lagde en teori som bygde en tanke om indre krefter hos menneskene, og mange regner han som grunnleggeren av den moderne psykologien. Teorien bygde på at individet er som en maskin som reagerer på ytre påvirkninger utenifra. Forskning har vært utført på dyr ved giving av belønning for ulike atferd. I følge teorien skal dette kunne formes på samme måte for mennesker. (Egil Andersen, Rune Henningsen & Karl-Eirik Kval, 2007, s.47)

Sigmund Freud sin teori er relevant for vår induktive forskningsmetode, ved at påvirkning spiller en viktig rolle for sosialiseringprosessen. Måten belønning fremstilles i teorien hans gjenspeiler seg med funn i analysen vår der sanksjoner refererer til belønning.

Abraham Maslow (1907-70) hadde som utgangspunkt at menneskets handlinger først og fremst er styrt av behovene de har, og han framstilte teorien sin i en modell som var formet som en pyramide med fem nivåer. (Egil Andersen, Rune Henningsen & Karl-Eirik Kval, 2007, s.48-49)

Mye av atferden til oss mennesker blir altså bestemt av hvilke behov vi har, og det vokser stadig fram nye behov etter hvert som andre behov blir dekket. I følge Maslow er det et trekk ved oss mennesker at vi stadig ønsker oss noe mer. (Maslows behovsteori, 2012)

Både Maslow sin modell, og teorien bak denne er relevant for vår induktive forskningsmetode, ved at barnas ulike behov spiller inn på sosialiseringen. Måten Maslow sin teori ser på atferd og behov ga forskningsprosjektet bakgrunn for funn i analysen. Vi så at barn kan få ulik atferd etter ulike behov.

Leon Festinger(1957) Kognitiv dissonans defineres ofte som en spenningstilstand som oppstår når to kognitive elementer er i konflikt med hverandre. Kognitive elementer referer her til kunnskap en person har om seg selv, sin atferd og sine omgivelser. Festingers teori om kognitiv dissonans omhandler i hovedsak inkonsistens mellom atferd og holdninger. (Kognitiv dissonans, 2014)

Mennesker har et stort behov for å være konsistente. På denne måten vil menneskers holdninger, meninger og atferd som regel være i samsvar, men det finnes alltid unntak. For eksempel et barn som vet at snøballkasting ikke samsvar med skolens uformelle normer, men likevel fortsetter å kaste opplever inkonsistens eller dissonans mellom holdninger og atferd. Personen vil i imidlertid

sjelden akseptere denne dissonansen, og vil gjøre forsøk på å rettferdiggjøre sin atferd. (Mennesket har behov for å være konsistente,2014)

Festinger sin teori bak kognitiv dissonans er relevant innenfor den induktive forskningsmetoden vår, ved at barn har behov for å være konsistente. Måten festinger ser på kognitive elementer i samsvar med ulike kunnskaper var svært interessant ut for sosialiseringen.

Willy Martinussen (1938) Det å sørge for at samfunnsmedlemmene følger normene for akseptert atferd, kaller vi Sosial kontroll. Avvik fra det sosiale systemets normer må holdes innenfor visse grenser. Han sier at den sosiale kontrollen består av tre gjensidig avhengige prosesser. *Sosialisering*; At nye medlemmer i samfunnet lærer seg viktige verdier i samfunnet, hva som er sant og usant, rett og galt osv. *Normdanning*; At det skapes enighet om hva som er ønskelig eller normal atferd i samfunnet, og hvilke handlinger som defineres som avvikende. *Sanksjonering*; At ønskelig eller normal atferd belønnes, og at avvik straffes.

Martinussen er relevant for vårt forskningsprosjekt, fordi barna blir lett påvirket av disse 3 faktorene når de sosialiserer seg. Martinussen sin tanke om sosial kontroll var tydelig under observeringen, og gir analysen rammer.

Asle Jøssang er sosialantropolog, og amatør fotograf. Han har også virka som misjonær sammen med sin kone i Sør-Amerika. Mange av hans bilder er fra land han har jobba i, som Kenya, Tanzania, Peru og Bolivia. (Asle Jøssang,2014) Han tenker at et klima for reell og konstruktiv interkulturell forståelse og kommunikasjon skapes ikke ved å skyve hverandres posisjonerte kultur på hverandre, ikke ved å true hverandre, men ved å etablere en fellesmenneskelig kommunikasjons-plattform. ("Jeg fant, jeg fant!" På safari med Askeladden,2013)

"Når det er bygget en bro av tillit, tåler den vekten av sannheten" (Asle Jøssang, 08.01.2015, Kulturforskjeller)

Jøssang sin teori er relevant for vårt forskingsprosjekt, ved at barn må lære å leve i harmoni, og akseptere andre sine normer. Tanken bak en fellesmenneskelig kommunikasjons-plattform forklarer enkelt barnas atferd under deler av sosialiseringprosessen

4.2 EMOSJONER

Emosjoner kan oversettes med ordet følelser, som er et ord som gir mer mening for oss. Vi har mange ulike følelser, og disse har også betydning for atferden vår. Når en følelse er tilstede påvirker den det vi gjør. Emosjoner er imidlertid et litt komplisert begrep, og det er vanlig å dele det inn i flere deler: En følelsesmessig opplevelse som glede, sorg, opphisselse, sinne eller frykt, Fysiske endringer i kroppen som høy puls, skjelving, svetting eller rødming, og ytre reaksjoner som latter eller voldelig atferd.

De ytre reaksjonene knyttet til følelser har også med begrepet "å være seg selv" å gjøre. Hvis vi aldri viser de ekte følelsene våre får vi jo ikke visst hvem vi egentlig er. Vi skjuler oss. Så derfor er det viktig at vi som mennesker i alle fall til en viss grad reagerer i samsvar med de følelsesmessige opplevelsene vi har.

(Behov og emosjoner, 2014)

Meningen bak begrepet emosjoner er relevant for prosjektet sin induktive forskningsmetode ved at følelser spiller inn på barnas væremåte i sosialiseringen. Atferden til barna under analysen er sterkt preget av emosjoner der barnas væremåte spiller sterkt inn.

5 METODE

I dette kapittelet skal vi se nærmere på de metodene som ble tatt i bruk i løpet av forskningsprosjektet, samt gjøre rede for de vurderingene som er gjort i sammenheng med valg av metode.

5.1 VALG AV METODE

Det finnes mange valg når man skal planlegge et forskningsprosjekt, og dette delkapittelet skal prøve å gjenskape denne prosessen til en viss grad. Det finnes to hovedretninger innenfor metode: *kvantitativ*, som vektlegger målbare data og overføringen av data til statistikk, og *kvalitativ*, som vektlegger individenes forståelse av samfunnet rundt seg og som prøver å gjengi individets opplevelse.

Vårt forskningsprosjekt har utviklet seg til å bære mange trekk av *casestudier*, ettersom vi har studert en bestemt gruppe med elever på en skole, og det har også en sterk kvalitativ profil. Observasjon har vært vårt hovedvirkemiddel for å forstå hvordan elevene ved Hesnes Montessoriskole sosialiseres.

Det første veivalget ligger i hvilken tilnærming man vil vektlegge innen *epistemologien*. Begrepet epistemologi kommer fra Latin, *læren om kunnskap*, og kan inndeles i to retninger: *positivistisk*, med røtter i naturvitenskapen, og *hermeneutisk-fenomenologisk*, med røtter i teologien (Bryman, 2008). Mens positivisme vektlegger målbare data, er den hermeneutisk-fenomenologiske tilnærmingen mer opptatt av tolkning (Weber snakket om *Verstehen* – forståelse).

Vi stilte forskningsspørsmålet «Hvordan blir elevene ved Hesnes Montessoriskole sosialisert i friminuttene?» Allerede ved å stille dette spørsmålet tar man et valg. Sosialisering er ikke målbar; sosialisering er en prosess som vi kan hverken måle, veie eller teste. Derfor faller positivistisk metode vekk og den hermeneutisk-fenomenologiske tilnærmingen ble altså valgt som resultat av hva vi ønsket å finne ut.

Det neste valget var å velge mellom *deduktiv* og *induktiv* tilnærming til teori. Dette henger tett sammen med epistemologi, der deduktiv tilnærming står tett ved positivismen og den induktive tilnærmingen står tett ved den hermeneutiskfenomenologiske epistemologien.

Deduksjon bygger på at konklusjonen må være en nødvendighet – med andre ord, når alle data er presentert må konklusjonen nødvendigvis være sann. Den deduktive metoden presenterer en hypotese som enten avkreftes eller bekreftes, der målet er å oppnå absolutte resultater.

Induksjon, på den andre siden, krever ikke nødvendighet, bare sannsynlighet – de observerte dataene underbygger konklusjonen og styrker sannsynligheten for at den er riktig. Den induktive metoden benyttes for å besvare et forskningsspørsmål, der målet er å forstå et fenomen.

Til slutt må enda et begrep nevnes: nemlig *ontologi*. Ontologien er synet på organisasjon og kultur – og *sosiale aktørers* rolle i den, dvs. hvordan individene står i forhold til hverandre og samhandler i samfunnet. Igjen finnes det to retninger: *objektivisme* og *konstruktivisme*. Objektivisme kjenner vi igjen fra begrepet objektivitet, og allerede sier dette mye om tankeretningen. Objektivisme hevder at det finnes en ekstern sosial realitet – organisasjonen og kulturen er fastlåste rammer som sosiale aktører ikke kan påvirke.

Konstruktivisme tar navnet sitt fra konstruksjon. Konstruktivisme hevder at de sosiale aktørene er byggsteinene i den sosiale realiteten – i organisasjonen og kulturen. Den sosiale realiteten er i konstant endring, fordi den defineres av de handlingene og avgjørelsene som de sosiale aktørene tar (Bryman, 2008).

5.2 METODE I PRAKSIS

I vårt forskningsprosjekt har vi vært opptatt av å prøve å gjengi friminuttene vi har observert. Observatørene fikk beskjed om å forta seg så lite som mulig for å tiltrekke seg elevenes oppmerksomhet – det fantes et ønske om å ikke innblande seg, slik at eleven ville oppføre seg slik de ville ha gjort til vanlig. Vår tilstedeværelse skulle ikke være til bry eller interesse for elevene.

To observatører ble sendt hver gang – ikke bare for å observere flere hendelser, men også for å få to perspektiver på hendelsene som forekom. På dette viset kunne vi sikre oss to tolkninger av hvert friminutt vi observert. Tallet var heller ikke en tilfeldighet – en ensom observatør ville ikke fått fordelene av å kunne samarbeide med en partner, og et høyere antall enn to observatører ville kanskje tiltrekke seg mer oppmerksomhet eller til og med virke truende. To virket som et greit tall for elevene å forholde seg til.

For hver gang observatørene ble sendt ut ble de også bedt om å ta med seg et spørreskjema, som ligger vedlagt i slutten av rapporten. Spørreskjemaet skulle sette søkelyset på nøyaktig hva vi var mest interessert i å finne ut av, samtidig som det skulle muliggjøre lettvinnt sammenligning av hver observasjonsepisode. For øvrig ble observatørene bedt om å notere fortløpende, slik at de tankene som slo dem i øyeblikket også kunne dokumenteres og brukes i rapporten. Notatene ble også brukt til å skrive enkeltrapporter for hver observasjon.

6 ANALYSE AV RESULTATER

Etter å ha studert resultatene fra vår induktive forskningsmetode, utarbeidet vi funn og analyse som vi synes er relevante i forhold til problemstillingen vår. Funnene tar for seg følgende temaer: Sosialiseringen i friminuttet, eldrekulturen som påvirkningskraft, Verdier som internaliseres igjennom pedagogikken, forhold mellom vakt og elev.

5.1 SOSIALISERINGEN I FRIMINUTTET

Sosialiseringen i friminuttet ble påvirket av materielle, sosiale og kulturelle elementer som til sammen ga oss et bildet av sosialiseringprosessen.

Den materielle faktoren var først og fremst setningen barna var i. Dette refereres til bakgrunnskapittelet. Det materielle ved aktivitetene gikk parallelt med været. Det var tydelig at snøen bidro til å samle aktivitetene, slik at alle involverte seg i en felles sosialiseringsarena. Den materielle påvirkningsfaktoren, som i vårt tilfellet var snøen, bidro til samling av barna til en hovedaktivitet. Som August Comte ville sakt det holdt snøen samfunnsgruppa sammen.

Den kulturelle faktoren var tydelig i måten barna delte seg opp i mindre *venneklikker* der sosialiseringen fungerte mellom barn som hadde knyttet nære vennskapsbånd. Denne mindre sosialiseringsarenaen kan sees på som en subkultur der ungene hadde til felles at de var sosiale, men at det tydelig var et skille i deltagelsesnivå mellom hovedaktiviteten og disse *venneklikkene*.

I hovedaktivitetene var vanskelig å skille de eldre fra de yngre, i og med at de var aktivisert sammen i en samlet gruppe. Det var høyt inkluderingsnivå, og inkluderingsmidler som «Er alle klare?», og nedtelling ble tatt i bruk for å inkludere alle når de for eksempel akte. Vi så derfor at det å inkludere seg selv var veldig viktig. Vi valgte å ikke blande oss inn i sosialiseringprosessen, og vi ble dermed ikke lagt stort merke til. Det vi også så var at de som ikke valgte å inkludere seg selv ved å delta ble svært alene. En kan konkludere med at de sosiale tøylene var vide ved at du lett får sosial aksept i de større sosiale forekomstene, og at det å delta stiller sterkt for å bli en større del av den sosiale forekomsten. Vi så altså at det sosiale kontrollen i det sosiale systemet hadde dannet en fellesmenneskelig kommunikasjonsplattform som berte preg av åpenhet, toleranse, likeverd og god samhandling.

Vi så altså at den sosiale kontrollen i det sosiale systemet hadde dannet en fellesmenneskelig kommunikasjonsplattform, som bar preg av en kultur

I de mindre gruppene var rollene tydelig satt, og de som prøvde å delta kunne fort bli avist. Dette viser oss av at myndigheten/friheten barnene hadde, kunne også bli brukt til noe negativt. I de mindre gruppene var det stort preg av

venneklikker, der kjønnskvoltering var tydelig i mange av tilfellene. Måten nykommere i de mindre klikkene ble løst på kunne variere. Alt fra indirekte mobbing som avvising og utestenging, til en svak form for trakassering som bruken av nedlatende ord. Det var ikke tydelig at noen følte seg svært avvist, noe som kan komme av at vi ikke var vitne til så mange enkelt nykommere. De kom ofte i grupper, der konflikten var mellom de ulike gruppene. Konflikten kunne komme av ulike grunner som for eksempel kjønn, og for mange deltagere. Slike kultur møter mellom venneklikker bar preg av et etnosentrisk ståsted der barna ikke tok hensyn til hverandre.

6.2 ELDREKULTUREN SOM PÅVIRKNINGSKRAFT

Ved montessoriskolen var det tydelig at ungene hadde en stor frihet til hva de ville gjøre. De eldre hadde roller som forbilder, der de yngre ofte internaliserte seg på bakgrunn av eldrekulturen. Eksempler på dette så vi ved Leon Festingers teori ved den uskrevne normen snøballkasting. Vi så for eksempel at barn kan si til seg selv at han/hun er så glad i å kaste snøball at det er verdt det, eller minimalisere sjansene for at han/hun selv kommer til å oppleve de konsekvensene handlingen kan medføre. Men i noen tilfeller vil ikke rettferdiggjøringen være nok til å skape konsistens, og inkonsistens vil vedvare. Under slike forhold vil man oppleve psykologisk ubehag. De eldre brukte da sin frihet til å fortelle hva som var sosialt akseptert. Den kognitive dissonansen var likevel der. Ungene ble påvirket av de eldre til å ikke kaste snøball. Likevel var det flere som gjorde det, også de eldre. Den uskrevne normen ga barnene inkonsistens mellom de to kognitive elementene, som refererer til kunnskapen barna hadde til normen. Dette viser også at de yngre ville oppføre seg som de eldre, og dette påvirker naturligvis måten de sosialiseres på. Dette eksemplet refereres til teori og litteraturkapittelet.

6.3 VERDIER SOM INTERNALISERES IGJENNOM PEDAGOGIKKEN

Montessori sin pedagogikk går ut på at eleven selv skulle få muligheten til å bestemme hva de selv ville jobbe med, og at eleven selv vil søke kunnskap. Og slik er det også når de sosialiserer seg i friminuttene. Det er klart at forholdet elevene har inni klasserommet vil få en betydelig effekt på hvordan de sosialiserer seg i friminuttene. «Like barn leker best» er et uttrykk som ofte brukes, og det er ikke så lett å legge merke til store forskjeller mellom Ultimoelevne sine verdier, og andre barn sine verdier. Dette er nok fordi Ultimoelevne blir sterkt påvirket til resten av elevene på skolen, som en følge av at skolen er såpass liten som den er. Dette ligner Sigmund Freud sin teori om påvirkning gjennom sosialiseringen, der den sosiale atferden belønnes gjennom sanksjoner. Sanksjonene i den sosiale kontrollen bidrar til å forme de ulike behovene barna har.

6.4 FORHOLD MELLOM LÆRER OG ELEV

Det var vanlig med rundt 3-4 utevakter på området, og de prioriterte ofte hovedgruppene. Utevaktene deltok ikke i noen sosiale forekomster igjennom aktivisering, men var til stede og observerte/var til hjelp om det trengtes. Fra en vaks synspunkt måtte alle barna være ute i friminuttet. Fra en elev sitt synspunkt kunne en være inne om en ville. Det kan her virke som at forholdet mellom vakt og elev enkeltvis kan bære preg av informative konflikter. Der saklige opplysninger innenfor skolereglementet blir gitt objektivt fra en lærer, og muligens ekspressivt fra en elev. Det ekspressive kommer av at elevens sin ønskede situasjon, mens det objektive fra læreren kom av at hun henholdt seg de reglene skole hadde fastslått uten å blande inn følelser. Om dette var elevens faktisk meninger, gjennomsnittlig mening eller idealtypisk vil etter Webers tankegang være elevens faktiske mening, der det emosjonelle knytter seg til å være seg selv, mens læreren bærer mer preg av det idealtypiske der hun opptrer som en idealtypisk lærer. En kan konkludere med at forholdet mellom vakt og elev påvirkes av objektive og ekspressive faktorer der vakt må henholde seg reglementet og eleven som uttrykker sine egne følelser.

7 AVSLUTTENDE ORD

Vi fant ut at elevene ved Montessoriskolen lever i et sosialt system der de eldre elevene, som står høyere i hierarkiet, tar ansvar for den sosiale kontrollen – de eldre elevene forklarer de yngre hva som er akseptert og håndhever normene. Allikevel ser vi at de eldre elevene i ultimoklassen er mer villig til å bryte med normene enn de yngre.

Vi merket også at materielle faktorer – som f.eks. snø – påvirket atferden i gruppen. Når det var snø, samlet elevene seg uavhengig av kjønn og akte. Ultimoeleven tok en ledende rolle i aktiviteten, ettersom de var blant de eldste elevene på skolen. Når det ikke var snø forandret strukturen seg helt – gruppen ble delt mellom kjønnene og mer spredt – men elevene samhandlet fremdeles på tvers av trinn.

Et annet merkbart fenomen er at elevene ofte opptrådte gruppert – gjennom venneklikker der de fikk tilfredsstilt behov for trygghet og tilhørighet. Dette førte samtidig til eksklusivitet overfor dem som ikke hørte til klikken – andre klikkers forsøk på å få innpass ble som regel avvist. Dette var spesielt vanlig mellom kjønnene og gikk på tvers av alder.

Disse er de funnene vi følte var mest interessante og oppsiktsvekkende med tanke på forskningsspørsmålet.

8 REFERANSELISTE

Egil Andersen, Rune Henningsen & Karl-Eirik Kval(2007), Individ og felleskap, Oslo 2007: J.W Cappelens Forlag AS

Maslows behovsteori. (2013) Hentet fra https://wiki.rogfk.no/groups/psykologi1/wiki/71aa8/Maslows_behovsteori.html

Behov og emosjoner. (2014) Hentet fra https://wiki.rogfk.no/groups/psykologi1/wiki/0b894/Behov_og_emosjoner.htm

Mennesket har behov for å være konsistente. (2014) Hentet fra http://no.wikipedia.org/wiki/Kognitiv_dissonans Asle Jøssang.

(2014) Hentet fra https://lokalhistoriewiki.no/index.php/Asle_J%C3%B8ssang

«Jeg fant, jeg fant!» På safari med Askeladden(2013) Hentet fra

<http://www.aslejossang.com/texts/2014/2/21/jeg-fant-jeg-fant-p-safari-medaskeladden>

Bryman, A. (2008). *Social Research Methods* (3. utgave). Oxford: Oxford University Press.

Webers sosiologi (2015). Hentet fra Webers sosiologi(2015) Hentet fra http://no.wikipedia.org/wiki/Max_Weber

Max Weber (2014). Hentet fra https://snl.no/Max_Weber

Om skolen (2014). Hentet fra <http://www.hesnesmontessoriskole.no>

Lexow, M. (Red.). (2012). *Velkommen til Montessoripedagogikken!* Bekkestua: Montessoriforlaget

9 VEDLEGG 1

Dette vedlegget skal fungere som et eksempel på metodebruken vår, igjennom et notatutgangspunkt av observasjonen i et langfriminutt.

9.1 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD

Tidspunkt: 30.01.2015 - 12:30-13:00

Det er fremdeles vanskelig å skille de eldre fra de yngre, i og med at de var aktivisert. Alle var ute i friminuttet, og det var veldig tydelig kjønnsfordeling. Det var tydelig at det var sent på dagen, siden flere gikk rundt med sekken klare for å dra hjem. De avsluttet altså dagen med et obligatorisk friminutt.

Deltagelsen var lagt opp slik at en selv måtte ta initiativ. Noe som kan ha innvirkning på hvorfor guttene og jentene var så fraskilt. Det var ingen tydelig hovedaktivitet der alle aktiviserte seg i. Det var noen som akte, store mengder hadde snøballkrig. Dette ble akseptert av alle. Det var rundt 3-4 vakter på området. Senere gikk det over i en runde med leken *politi og røver*. Det var også noen som lekte baseball med pinner. Da var det absolutt ingen tegn til at det materielle –pinnen, bidro til noen form for feking. Akkurat som om det gikk en grense/norm mellom å spille baseball med pinnen til å fekte med den.

Til forskjell fra tidligere var de langt mindre generte, og var svært nysgjerrig på arbeidet vi drev med. Det sosiale systemet var alle klar over, og ved hjelp av dette var det mange som så at vi ikke passet inn i dette systemet, og dermed var de nysgjerrige.

10 VEDLEGG 2

Dette vedlegget skal fungere som et eksempel på metodebruken vår, igjennom et notatutgangspunkt av observasjonen i et langfriminutt.

10.1 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD

Tidspunkt: 21.01.2015 - 12.30-13:00

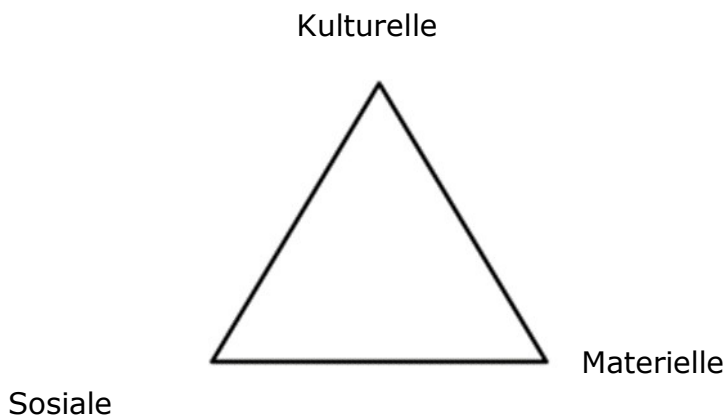
Det var vanskelig å skille de eldre fra de yngre, i og med at alle var aktivisert. I følge vaktene måtte alle barna være ute i friminuttet. Fra en elev sitt synspunkt kunne en være inne om en ville. Ultimoklassen var spredt rundt på området. Hovedaktiviteten var aking, der stort flertall av forskningsobjektene deltok. Det var rundt 6 andre mindre grupper (Venneklikker) på området, der vi så det var vanskeligere for nye å delta i aktiviteten. Det var derimot høyt inkluderingsnivå for de som akte, der inkluderingsmidler som «Er alle klare?» og nedtelling ble tatt i bruk for å inkludere alle i akingen. Vi så derfor at det å velge å inkludere seg selv, ved å delta var veldig viktig.

Vi derimot valgte å ikke blande oss inn i sosialiseringprosessen og ble dermed ikke lagt stort merke til. Det vi også så var at de som ikke valgte å inkludere seg selv ved å delta ble svært alene. En kan konkludere med at de sosiale tøylene var vide ved at du lett får sosial aksept, og at det å delta stiller sterkt for å bli en større del av den sosiale forekomsten.

En annen ting en la merke til var rollefordelingene. De var nemlig stort sett fordelt etter alder. Dette kan en se ved at de eldre hadde større myndighet/frihet, og de måtte da velge hvordan de ville bruke denne. Et eksempel kan være at det til flere tider ble kastet snøball (Noe vi selv fikk kjenne fysisk på kroppen) dette er noe som på mange skoler ikke blir sett på som sosialt akseptert, men slik vi så det ble det ikke slått ned på av skolen. De hadde derimot valgt å løse deler av *problemet* ved å sette opp en blink. I dette eksemplet kunne vi se at noen av de eldre –ultimo, valgte å bruke sin myndighet til å lære de yngre hva som var 'rett' eller 'galt' på en rettferdig måte, gjennom å fortelle og å være et godt forbilde.

Det er også verdt å nevne at det var svært lite konfliktnivå på skolen. Vaktene prioriterte hovedgruppene. Dette kan komme av sikkerheten, ved at hovedaktiviteten var aking. I de mindre gruppene var rollene tydelig satt, og de som prøvde å delta kunne fort bli avist, noe som kommer av at myndigheten/friheten barnene hadde kunne også bli brukt til noe negativt, som ved å avise nykommere. I de mindre gruppene var det stort preg av venneklikker, der kjønnskvoltering var tydelig i mange av tilfellene. Måten nykommere i de mindre klikkene ble løst på kunne variere. Alt fra indirekte mobbing som avvising, utestenging, til en svak form for trakassering ved bruk av

nedlatende ord. Det var ikke tydelig at noen følte seg svært avvist, noe som kan komme av at vi ikke var vitne til så mange enkelt nykommere. De kom ofte i grupper, der konflikten var mellom de ulike gruppene. Konflikten kunne komme av ulike grunner. Eksempler på dette var for eksempel kjønn og for mange deltagere. Slutten av friminuttet ble signalisert med en bjelle, der alle automatisk gikk inn til timen.

Det materielle i friminuttet, som ultimo helt klart bar preg av på det sosiale planet var hovedaktiviteten, aking. Samtidig går ultimoklassen over flere skoletrinn som er med på å samle sosialiseringen mellom skoletrinnene. Både snøen (materiell faktor) og akingen (kulturell faktor) spilte inn for de som ikke valgte å sosialisere seg. Noen kunne nemlig ikke ake siden de enten ikke ville, eller at de ikke hadde godt nok tøy, pga. snøen.

11 VEDLEGG 3

Dette vedlegget skal fungere som et eksempel på metodebruken vår, igjennom et notatutgangspunkt av observasjonen i et langfriminutt.

11.1 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD

Tidspunkt: 30.01.2015 - 12:30-13:00

En liten skole, medfører til at de mindre omgås mye med de eldre. Det sosiale systemet blir påvirket av aldersforskjellene. Det sosiale systemet påvirker lekningen, men alle får leke med alle. Det var mye snø, og de fleste elevene akte sammen i en større gruppe. Nedtelling, ingen måtte ake før alle var klare. Totalt var det 6 grupper med forskjellige aktiviteter. (Aking, iglo, snøballkasting, ski, bygging av snøhytter og noen som samlet snø og helte vann over det.

De som bygde iglo var 4 gutter og 3 jenter. Arbeidsfordelingen var forskjellig fra jentegruppen og guttegruppen. I jentegruppen gjorde alle det samme arbeidet, mens i guttegruppen var den en gutt som stablet snø, mens de andre gikk og fant. Da den ene jenten kom bort for å se på guttene ble hun fort avvist og fikk høre at «Dere bare ødelegger» Det kunne virke som de hadde en konkurranse om å bygge den fineste snøhytten.

Alle barna lekte, mens vaktene stod å så på. Det var ikke ofte det oppstod en krangel, men når det skjedde grep vaktene inn og elevene respekterte det læreren sa. Ellers stod lærerne for seg selv og snakket sammen mens elevene lekte for seg.

11.2 OBSERVASJON AV MONTESSORISKOLEN I GRIMSTAD

Tidspunkt: 21.01.2015 - 12.30-13:00

Snøen var nå nesten vekke og lekningen var jevnere fordelt. Det kunne virke som at snøen hadde samlet elevene sammen. Ultimoklassen var nå ulikt fordelt, og det var vanskelig å vite hvem som var i klassen. Dette friminuttet var det siste de skulle gjøre for dagen og de fleste var klare til å gå, men måtte vente på at vekten skulle gi dem lov.

Når vekten sa at alle måtte legge på plass lekene gjorde de det uten noe bråk. Mens de la på plass lekene fikk jeg med meg at de eldre lærte de yngre om hvor de skulle plassere tingene. De eldre belærte de yngre. Dette kan vise at de barna som var høyere stilt i det sosiale systemet, kunne lære bort til de yngre barna.

12 VEDLEGG 4

Dette vedlegget er et kort, skriftlig intervju med rektor ved Hesnes Montessoriskole, Ragnhild Ness.

12.1 INTERVJUET

1. Hva er spesielt med ultimoklassen?

Det mest spesielle er vel at de er to alderstrinn, 5. og 6. trinn.

2. Får ultimoelevne lov til å være inne i friminuttet?

Nei.

3. Hvor ofte har ultimoelevne friminutt?

De har friminutt én gang pr dag, mellom 12.30 og 13.00. De kan ta pauser når de trenger det, men hovedregelen er at de tar pauser i grupperommet.

4. Hva tenker du om mulighetene ultimoklassen har i friminuttene?

Jeg tenker at de har gode muligheter til å utfolde seg – med tanke på ballbingen og at skogen er rett utenfor døren.

5. Hvordan opplever du denne Montessoriskolen sammenliknet med andre Montessoriskoler?

Jeg opplever at vi har en god skole, og at barna har det trygt og godt her.

6. Passer Montessoriskoler for alle barn?

For de fleste, men ingen regel uten unntak!

7. Hvilke kriterier er det for å få gå på Montessoriskole?

De samme som for å gå på offentlig skole.

8. Hvilken autoritet har du som rektor på Montessoriskole?

Vet ikke om jeg er den rette å spørre, men jeg har vel en viss grad av autoritet (håper jeg). Jeg har den samme rollen her som rektorer ved offentlige skoler. Forskjellen er at jeg har styret som øverste leder, mens de offentlige har skolesjefen som sine nærmeste overordnede.

Observasjonsrapport

Dette er en oversikt over hvilke fenomener vi ser etter. Skriv navn og dato øverst til høyre.

Konfliktløsning

I dette avsnittet vurderer vi ungenes evner til å løse konflikter på en fredelig og rettferdig måte. Hvis flere konflikter forekommer noterer du et tall ved siden av avmerkingboksen.

Hypotese: Er gutter mer voldelige enn jenter?

1. Konflikten løses på en fredelig måte (uten fysisk vold/krangel)

Merk av for alt som passer

Sant

Usant

2. Konflikten løses på en rettferdig måte (uten "vinner" og "taper")

Merk av for alt som passer

Sant

Usant

3. Kommentar

Hvis du har noe å tilføye, skriv det gjerne under.

.....

.....

.....

.....

.....

Samhandling

I dette avsnittet vurderer vi ungenes samhandling i friminuttene.

4. Deltar alle i samhandlingen?

Merk av for alt som passer

Sant

Usant

20.2.2015

Observasjonsrapport

5. Er samhandlingen inkluderende?

Merk av for alt som passer

Sant

Usant

6. Er noen utestengt fra samhandlingen?

Merk av for alt som passer

Sant

Usant

7. Kommentar

Hvis du har noe å tilføye, skriv det gjerne under.

.....

.....

.....

.....

.....

Drevet av

Forskningsprosjekt ved Hesnes Montessoriskole

Hei,

I perioden januar-februar vil fire elever fra 2. klasse ved Drottningborg VGS besøke Hesnes Montessoriskole i noen av friminuttene. Forskningsprosjektet er en del av Eilert Sundt-prisen, som utdeles årlig til elever som forsker på samfunnsfaglige temaer i Agder (mer om prisen kan du finne med søkeordet «Eilert Sundt-prisen» på Universitetet i Agders nettside: <http://www.uia.no/>).

Vi ønsker å forske på hvordan barna på Ultimo-trinnet utvikler sosiale ferdigheter sammenlignet med barn på tilsvarende nivå i offentlig skole.

Med hensyn til personvern underskriver elevene taushetserklæringer. Barnet anonymiserer ved presentasjon av forskningsresultater.

Kryss av under:

Vi gir elevene tillatelse til å:

JA

NEI

1. Observere barnet i friminuttene.
2. Ta barnet med i skriftlige spørreundersøkelser.
3. Samtale med barnet i friminuttene.

	JA	NEI
1. Observere barnet i friminuttene.		
2. Ta barnet med i skriftlige spørreundersøkelser.		
3. Samtale med barnet i friminuttene.		

Barnets navn

Foresattes underskrift

Med vennlig hilsen,

Kjell Arne Lønningen

Prosjektsekretær

Kontaktnummer: 95829088